

opinie & analyse

JELLE HAEMERS waarschuwt voor geschiedenisonderwijs dat vertrekt van een louter regionale invulling.

Een canon zet de schatkisten op zolder

JELLE HAEMERS

Wie? Doceert middeleeuwse geschiedenis (KULeuven).

Wat? Meer aandacht voor cultuur en geschiedenis? Zeer graag, maar niet als een 'Vlaamse canon' op school.

De reconstructie van de 'kist van Kortrijk' zoals ze te zien is in het museum Kortrijk 1302. © rr

Toen vrijdag op deze pagina's een stuk van leraar Benno Wauters verscheen dat pleitte voor de opname van de Guldensporenslag in de Vlaamse canon (*DS 4 oktober*), bezocht ik in Oxford de zogenaamde 'Kortrijkse kist'. Als die canon er komt, zoals de nieuwe Vlaamse regering verlangt, dan zal elke Vlaming binnenkort mijn voetspoor volgen. Die kist bevat namelijk de enige afbeelding van de Guldensporenslag uit de tijd zelf. Voor wie nog geen canononderwijs kreeg: die vond in 1302 plaats, maar was geen 'ordinaire machtsstrijd'.

Wauters schrijft ten onrechte dat de Vlaamse overwinnaars van de veldslag vooral Frans praatten, terwijl jarenlang historisch onderzoek heeft aangetoond dat die overwinnaars vooral in de volkslegers van steden zoals Gent en Brugge te vinden zijn. En zij spraken bovenal Middelnederlands. In 1302 raakten namelijk niet alleen Franse ridders vast in de modderzee van de wiegende Vlaamse weiden, ook hun Vlaamse bondgenoten delfden het onderspit. Met name de toen vooral Franstalige Vlaamse elite verspeelde er zijn machtsmonopolie. Voortaan zou een nieuwe groep burgers het bestuur in de steden uitoefenen: de middenklasse van ambachtslieden die te Kortrijk zijn militaire macht met succes had tentoongespreid. '1302' was dus vooral een sociale strijd die een zekere democratisering met zich bracht.

Ondergesneeuwd

Dat valt treffend op de 'Kortrijkse kist' te zien, die vandaag in het New College van de Universiteit van Oxford wordt bewaard. Bij ons staat dat pareltje veertiende-eeuwse kunst als de 'kist van Oxford' bekend, maar omdat de Engelse universiteit wel meerdere kisten bezit, hebben ze die er tot de

'Courtrai chest' herdoopt. Op het houtsnijwerk herken je er onder meer de ambachtslieden die niet alleen met de Vlaamse vlag, maar ook met die van hun werkersvereniging de strijd aangingen tegen hun vijand, de gegoede elite. De kist toont bijgevolg een uniek tafereel: gewone Vlamingen, zoals u en ik, worden er voor het eerst in de geschiedenis op afgebeeld, in hun grote strijd voor meer rechten.

Slechts een fractie van de Vlamingen weet allicht dat deze kist van onschatbare waarde – een echte schatkist dus – zich in Oxford bevindt. Zoals kennelijk ook niet elke Vlaming weet welke betekenis de Guldensporenslag heeft. Vind ik dat erg? Nee, want ik geniet jaarlijks van de verwonderde blikken van mijn studenten als ik hen dit alles vertel. Ja, want weinigen kennen nog belangrijke episodes uit de Vlaamse geschiedenis.

'1302' was vooral een sociale strijd die een zekere democratisering met zich bracht

Pleit ik hier dus ook voor de introductie van een canon? Ik vind dat cultuur en geschiedenis van Vlaanderen meer publieke aandacht verdient, op school en in de media. Als weer eens een zoveelste these over het ontstaan van Machu Picchu gepubliceerd wordt, dan leest u dat vaak in deze krant. Als er opnieuw een biografie van de Rooseveltts verschijnt, dan krijgt u daarover meteen een recensie. Is dat erg? Nee, want die zaken zijn van belang, aangezien ze ook

deel uitmaken van 'onze cultuur'. Ja, als nieuwe resultaten van historisch onderzoek naar de geschiedenis van onze gewesten op die manier ondergesneeuwd raken.

Meer aandacht voor cultuur

Een canon als remedie? Veel van mijn collega's zijn tegen, dat las u ook al op deze pagina's (*DS 14 augustus*). Want zij stellen terecht dat tieners dwangmatig lijstjes opleggen weinig efficiënt is. Kritisch het verleden bevragen, en stereotiepen over bijvoorbeeld de Guldensporenslag onderzoeken aan de hand van een blik op het houtsnijwerk uit de tijd zelf, is veel zinvoller. Overigens, als het deze regering menens is leerlingen meer met geschiedenis en cultuur kennis te laten maken, dan hoop ik dat er niet alleen aandacht naar allerlei stem-initiatieven zal gaan om het belang van wetenschappen als fysica en chemie te duiden, maar ook dat er meer tijd komt voor cultuur en geschiedenis op school, in welke vorm ook.

Ook in de vorm van een canon 'Vlaamse geschiedenis'? Laat me het antwoord zoeken in de reactie van mijn collega-historici in Oxford op mijn vraag of ze zelf al de beroemde kist hadden gezien. 'The Courtrai Chest? Never heard of.' Dat krijg je dan als je louter je eigen regionale of nationale geschiedenis op school of de universiteit aangeleerd krijgt. Dan heb je amper oog voor de schat(kis)ten uit andere culturen, die zich een straat verder bevinden. Meer aandacht voor cultuur en geschiedenis is welkom, maar dan niet als een 'Vlaamse canon' op school. Laat die kist van Pandora maar goed gesloten blijven.

KORT & BONDIG

IS KLIMAAT DAN GEEN KERNTAAK VAN DE BOUWMEESTER?

Er kan veel gezegd worden over het regeerakkoord, maar niet dat de Vlaams Bouwmeester in het ongewisse gelaten wordt. Eén enkel zinnetje dat ingeschoven lijkt op het eind van de alinea over 'Ruimte', heeft het expliciet over de functie: 'Het Vlaams Bouwmeesterschap, dat gestalte krijgt in een Bouwmeesterteam, moet zich terugplooiën op zijn kerntaken, namelijk de Vlaamse overheid en lokale besturen bijstaan in hun architecturale keuzes en inrichting van de publieke ruimte.'

De woorden zijn karig bedeed, sluiten niet aan op voorgaande tekst, maar rakelen discussies op die zo oud zijn als het ambt van de Bouwmeester zelf.

Het 'terugplooiën' is een duidelijke tik op de vingers van Van Broeck, die in zijn aandacht voor klimaat de kerntaak vergat. In de beginperiode stond de Open Oproep centraal en meer bepaald de professionalisering van de ontwerp-opdracht met het advies bij de projectdefinitie en architectenkeuze. De sfeer van politiek favoritisme was immers aanleiding voor veel wansmaak en verromming in ons landje. Vooral lokale besturen bleken een graag geziene klant, omdat de Bouwmeester een belangrijke steun vormde voor kleinere steden en gemeenten.

Van in den beginne werd de Vlaams Bouwmeester gezocht onder architecten met een scherpe visie die de overheid bijstaan in de grote ontwerpuitdagingen. In het nieuwe klimaatregime groeide de Vlaams Bouwmeester uit tot een schaduwminister die de opeenvolgende ministers van Omgeving vele malen overvleugelde – niet qua macht, vooral qua visie. De zichtbaarheid van de adviseur wringt dan ook met het 'primaat van de politiek'.

Het lot van de Stadsbouwmeester in Antwerpen kan gelden als precedent. Bij het aantreden van Bart De Wever als burgemeester van Antwerpen stond de sterke figuur van de Stadsbouwmeester in de weg. Kristiaan Borret hield de eer aan zichzelf (en vond later een plaats in Brussel) en Christian Rapp kwam in de plaats. Het parttime-mandaat van twee dagen per week voor een buitenlandse architect was het begin van een grijze, anonieme en onzichtbare invulling van het ambt.

Dat brengt ons op de plaatsing van het zinnetje in het hoofdstuk 'Omgeving'. Het levert een contradictie van formaat op. De eerste Vlaams Bouwmeester Bob Van Reeth heeft de functie zo snel als mogelijk overgeheveld van Ambtenarenzaken naar de algemene bevoegdheden van de Minister-President. Het idee was: goede projectdefinities en dito architectenkeuze is niet zomaar een bezorgdheid rond architecturale en ruimtelijke kwaliteit van overheidspatrimonium, maar een kwestie van goed bestuur. Als de nieuwe regering verwacht dat de Bouwmeester terugplooië op de kerntaken, treedt met 'goed bestuur' iets op de voorgrond dat minstens even universeel is als het klimaat.

GIDEON BOIE
Docent en onderzoeker
Faculteit Architectuur
(KU Leuven).